

Vissen genaamd

Langs onze kust komen meerdere soorten steuren voor. Reden om de Europese Atlantische steur om te dopen in Europese steur.

Namen van soorten veranderen geregeld als gevolg van nieuwe inzichten die ontstaan door wetenschappelijke studies. Tegelijkertijd is er sinds de vorige eeuw sprake van een sterke uitbreiding van onze zoetwatervisgemeenschap. Het betreft hier vooral uitheemse vissoorten. Hoog tijd voor een vernieuwde namenlijst van de vissoorten die worden aangetroffen in Nederland en Vlaanderen.

Een eenduidig gebruik van namen, zowel wetenschappelijke als Nederlandse, is belangrijk wanneer er over soorten wordt gecommuniceerd en de gegevens hiervan moeten worden opslagen in databanken. Door diverse organisaties en onderzoeksinstituten is de afgelopen tijd gewerkt aan een nieuwe, gestandaardiseerde namenlijst van zoetwatervissen.

Uitgangspunten

Uitgangspunten bij het samenstellen van deze lijst zijn stabiliteit in de naamgeving, handhaving van ingeburgerde namen en aansluiting op namen uit andere talen. Namen dienen bij voorkeur aan te sluiten op een uiterlijk kenmerk, habitataanduiding, het verspreidingsgebied van de soort en zijn zo kort mogelijk. Onnodige geografische aanduidingen zijn zo veel mogelijk vermeden. De spelling en het gebruik van hoofdletters is verder in lijn met de uitgangspunten van de Nederlandse Taalunie.

Soortenselectie

In deze namenlijst zijn 79 verschillende soorten zoetwatervissen opgenomen. Het betreft hier soorten die in Nederland

en/of Vlaanderen voorkomen of voorkwamen, waaronder 45 inheemse en 34 uitheemse soorten. Vier inheemse soorten staan te boek als uitgestorven (elft, vlagzalm, Atlantische steur en Europese steur). Exoten zijn alleen opgenomen indien ze de West-Europese watertemperaturen kunnen overleven, bijvoorbeeld graskarper, grootkopkarper en diamantsteur. Soorten die daartoe niet in staat zijn, bijvoorbeeld gup, tilapia, roodbuikpacu en zwarte pacu zijn buiten beschouwing gelaten. Twee soorten zijn opgenomen waarvan wordt verwacht dat ze zich in de nabije toekomst zullen vestigen (Amoergrondel en naakthalsgrondel). Lagere taxonomische niveaus dan soort (ondersoorten, vormen en ecotypen) en hybriden (zoals de kruiskarper) zijn niet opgenomen in de lijst.

Steuren - *Acipenseridae*

Tot voor kort werd aangenomen dat er maar één steursoort voorkwam voor de Europese Atlantische kust: *Acipenser sturio*. Genetisch, morfologisch en archeologisch bewijs liet echter zien dat de soort *Acipenser oxyrinchus*, tot dan toe alleen bekend uit Noord-Amerika, óók hier al lange tijd voorkwam en in een bepaalde

TEKST

Frank Spikmans (RAVON), Jan Kranenbarg (RAVON), Paul Veenvliet (Zavod Symbiosis), Willie van Emmerik (Sportvisserij Nederland), Mervyn Roos (Rijkswaterstaat), Frans Kouwets (Rijkswaterstaat), Hugo Verreycken (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Vlaanderen), Ronald de Rooter (Naturalis), Tom Buijse (Deltares)

FOTOGRAFIE

Janny Bosman, Jelger Herder, Jan Kamman, Sportvisserij Nederland en MH Stock

periode zelfs een dominante steursoort is geweest in de Noordzee. In Nederland en Duitsland wordt gewerkt aan de herintroductie van de soort *A. sturio*. De soort *A. oxyrinchus* wordt als uitgestorven beschouwd in Europa, maar in Polen wordt een herintroductie voorbereid.

De bestaande Nederlandse naamgeving leidt tot verwarring. *A. sturio* werd steur of Atlantische steur genoemd, een naam die ook gebruikt wordt voor *A. oxyrinchus* (Atlantic sturgeon). In recente wetenschappelijke publicaties wordt consequent voor *A. sturio* de Engelse naam European sturgeon gebruikt, voor *A. oxyrinchus* Atlantic sturgeon. In navolging hierop gebruiken wij voor *A. sturio* de naam Europese steur en voor *A. oxyrinchus* Atlantische steur.

Alen – Anguillidae

De namen aal en paling zijn beide ingeburgerd. Aal wordt meer geassocieerd met de naam van het dier, paling met het consumptieproduct. Hoewel er weinig verwarring ontstaat wanneer deze namen door elkaar worden gebruikt, hebben we omwille van de eenduidigheid in het naamgebruik toch een voorkeur. Deze gaat uit naar de naam aal, aangezien we ook spreken over de levensstadia glasaal, pootaal, rode aal en schieraal. De naam sluit ook beter aan op andere talen zoals Aal in het Duits en eel in het Engels. Het voorvoegsel 'Europese' achten we niet nodig, omdat er in Europa geen verwante soorten voorkomen.

Meervallen – Siluridae

In Nederland en Vlaanderen komt oorspronkelijk maar één meervalachtige voor, *Silurus glanis*. Om verwarring met exotische meervallen te voorkomen hanteren we als Nederlandse naam Europese meerval.

Noord-Amerikaanse meervallen – Ictaluridae

In Nederland komen drie soorten voor uit deze familie, waaronder de bruine en zwarte dwergmeerval (in Vlaanderen alleen de bruine dwergmeerval). De familie heeft daardoor onterecht de naam dwergmeervallen gekregen. Binnen de *Ictaluridae* vallen namelijk ook soorten die wel 165 cm groot kunnen worden; niet bepaald een dwerg te noemen. Vanwege de van oorsprong tot Noord-Amerika beperkte verspreiding van de soorten in deze familie, hanteren we de Nederlandse familienaam Noord-Amerikaanse meervallen. De Nederlandse namen voor deze soorten blijven ongewijzigd.

Zalmen – Salmonidae

Beekforel en zeeforel worden vaak onderscheiden als ondersoorten of ecotypen van de soort *Salmo trutta* (respectievelijk vaak *S. trutta morpha fario* en *S. trutta morpha trutta* genaamd). Ze kunnen kruisen en geslachtsrijpe nakomelingen produceren en hebben bovendien een overlappend verspreidingsgebied. Dit traditionele onderscheid zegt meer iets over de overlevingsstrategie van de soort; indien de omstandigheden ongunstig zijn om voldoende te groeien, trekt hij stroomafwaarts naar de rivier of de zee, zijn de omstandigheden in een beek gunstig, dan kan hij daar blijven. Het betreft dus geen onderscheid op soortniveau. De namen beekforel en zeeforel hanteren we daarom niet meer. De correcte wetenschappelijke naam is *Salmo trutta*. Om verwarring met andere soorten (regenboogforel, bronforel) te voorkomen stellen we een nieuwe, eenduidige Nederlandse naam voor die de diadrome aard van de soort benadrukt: Atlantische forel.

Houting

In de Rijn stierf de houting uit in de vorige eeuw, waarna deze vanaf 1992 succesvol is geherintroduceerd met houtingen afkomstig uit de Vidå-rivier in Denemarken. Diverse recente onderzoeken wijzen uit dat er in Europa drie te onderscheiden houtingen aanwezig zijn, in het Engels genaamd North Sea houting, Baltic houting en European whitefish. In de Vidå en voorheen in de Rijn is/was de North Sea houting aanwezig, met de wetenschappelijke naam *Coregonus oxyrinchus*. Voor deze soort wordt de Nederlandse naam Noordzeehouting gehanteerd, in overeenstemming met de Engelse naam en om verwarring met andere soorten te voorkomen.

Grondels – Gobiidae

Genetisch onderzoek naar de Ponto-Kaspische *Gobiidae* leidde tot een herindeling van soorten uit het geslacht *Neogobius*. De kesslers grondel (regels van de Taalunie: geen hoofdletter) ➤

De zeeforel (boven) en de beekforel (onder) zijn dezelfde soort en heten tegenwoordig Atlantische forel.

In Europa worden drie soorten houtingen aangetroffen. In Nederland hebben we te maken met de Noordzeehouting *Coregonus oxyrinchus*.

Om verwarring met andere in Nederland voorkomende meervallen te voorkomen, wordt *Silurus glanis* vanaf nu de Europese meerval genoemd.

De fraai getekende kesslers grondel is in de nieuwe namenlijst van geslacht gewijzigd. Verder wordt deze grondel nu tot het geslacht *Ponticola* gerekend.

behoort daardoor tot het geslacht *Ponticola*. De naakthalsgrondel komt nog niet voor in Rijn of Maas, maar wordt in navolging van de andere invasieve grondels wel verwacht. De soort behoort tot het geslacht *Babka*. De zwartbekgrondel en Pontische stroomgrondel blijven beide behoren tot het geslacht *Neogobius*. De correcte wetenschappelijke naam voor de marmergroundel is *Proterorhinus semilunaris* en niet *P. marmoratus*, want dat is een soort die uitsluitend in mariene milieus voorkomt.

Modderkruipers - Cobitidae

Voor het geslacht *Cobitis*, waartoe onze kleine modderkruiper behoort, wijzen recente inzichten erop dat er sprake is van meer soorten. Genetische onderzoeken laten zien dat in zowel Vlaanderen als Nederland hybriden aanwezig zijn van diverse soorten uit dit geslacht (*C. taenia*, *C. tanaitica*, *C. elongatoides* en *C. taurica*). De naam bastaardmodderkruiper wordt hierbij wel toegepast, maar het gebruik van deze naam leidt tot verwarring, omdat het geen duidelijkheid geeft over de oudersoorten van een kruising. De zuivere oudersoorten zijn tot dusver hier nog niet aangetroffen. We hebben in onze lijst geen hybriden opgenomen.

Sinds 2012 heeft *Misgurnus anguillicaudatus* zich in Nederland gevestigd. In Vlaanderen is de soort in 2006 eenmalig gezien. Aanvankelijk werd deze nieuwe soort ook wel Chinese modderkruiper genoemd. We prefereren echter de naam Aziatische modderkruiper, omdat het oorspronkelijke verspreidingsgebied zich over Azië uitstrekt en deze naam ook beter aansluit op de gebruikte naam in andere talen (Spaans: *misgurno de Asia*, Duits: *Ostasiatischer Schlammpeitzger* en Fins: *Aasianmutakala*).

De bittervoorn wordt regelmatig foutief *Rhodeus sericeus* genoemd, maar dat is een soort die in Zuidoost-Azië voorkomt. De correcte naam voor onze bittervoorn is *Rhodeus amarus*.

De Donabrasem behoorde voorheen, samen met de brasem en kolblei, tot het geslacht *Abramis*. Genetisch en morfologisch wijkt de Donabrasem zodanig af, dat deze wordt ingedeeld in het geslacht *Ballerus*. Terwijl de Donabrasem al een tijdje in Nederland

maar niet in Vlaanderen wordt aangetroffen, is de nauwverwante brasemblei tot nu toe alleen in Vlaanderen in 2016 gevangen. De kolblei wordt tegenwoordig ingedeeld bij het geslacht *Blicca*. Het geslacht *Abramis* waartoe de kolblei voorheen werd gerekend, omvat nu alleen nog de brasem.

Giebel en goudvis

De giebel werd regelmatig een verwilderde vorm van de goudvis genoemd. Beide soorten werden beschouwd als ondersoorten van *Carassius auratus*. Genetisch onderzoek wijst uit dat het om twee soorten gaat: *Carassius gibelio* (giebel) en *C. auratus* (goudvis).

De kopvoorn werd voorheen tot het geslacht *Leuciscus* gerekend, maar is tegenwoordig bij het geslacht *Squalius* ingedeeld.

De witvinriviergrondel werd voorheen tot het geslacht *Gobio* gerekend en in het Nederlands witvingrondel genoemd. Tegenwoordig behoort de soort tot het geslacht *Romanogobio* en wordt deze *R. belingi* genoemd. Om de verwantschap met de riviergrondel en het onderscheid met grondels uit de familie *Gobiidae* te benadrukken geven we de soort de nieuwe Nederlandse naam witvinriviergrondel.

De rietvoorn wordt ook wel ruisvoorn genoemd. Hoewel beide namen zijn ingeburgerd en in principe correct, achten we het vanwege de eenduidigheid belangrijk hierin een keuze te maken. De soort komt met name voor in stilstaande, vegetatierijke wateren, zodat rietvoorn onze voorkeur heeft.

De roofblei blijkt op basis van genetisch onderzoek nauw verwant aan soorten uit het geslacht *Leuciscus*, waardoor handhaving van de geslachtsnaam *Aspius* niet gerechtvaardigd is. Daarom hanteren we de naam *Leuciscus aspius*.

Tot slot

De auteurs van dit artikel hopen met deze lijst een bijdrage te leveren aan een eenduidig gebruik van namen in databanken (Piscaria, NDFF, Wageningen Marine Research, Informatiehuis Water), invoerportals (mijnvismaat.nl, waarneming.nl, telmee.nl) en publicaties over vissen. Taal, en dus ook de naamgeving van soorten, is dynamisch. Onderzoek zal ongetwijfeld weer nieuwe inzichten brengen in de verwantschap en taxonomische indeling van soorten, waardoor een lijst als deze regelmatig een update verdient. ■

De goudvis en giebel werden tot voor kort beschouwd als ondersoorten. Recent onderzoek laat zien dat het twee verschillende vissoorten zijn.

Een meer uitgebreide beschrijving van de uitgangspunten en van de onderbouwing van de keuzes die per soort zijn gemaakt en de literatuur die daarbij is gebruikt, wordt gegeven in een achtergronddocument dat als pdf via de onderstaande koppeling kan worden opgevraagd. https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/Publicaties/Rapporten/Standaardlijst_namen_zoetwatervissen_2019.pdf

Niet wettelijk

De nieuwe standaardlijst van vissenamen betreft de nieuwe namen van vissen zoals die in onderzoek en wetenschap zullen gaan worden gebruikt. De wettelijke namen, zoals in de Visserijwet beschreven blijven (nog) ongewijzigd.

Geraadpleegde literatuur

Spikmans, F., J. Kranenbarg, P. Veenvliet, W. van Emmerik, M. Roos, F. Kouwets, H. Verreycken, R. de Ruiter & T. Buijse, 2019. Standaardlijst namen zoetwatervissen van Nederland en Vlaanderen anno 2019. Achtergronddocument. Stichting RAVON, 22 p.

Dit rapport is als PDF downloadbaar is op de RAVON website.

Orde	Familie - wetenschappelijke naam	Familie - Nederlandse naam	Soort - Nederlandse naam	Soort - wetenschappelijke naam	Status Nederland / Vlaanderen
Petromyzontiformes	Petromyzontidae	prikken	riverprik	Lampetra fluviatilis	inheems
			beekprik	Lampetra planeri	inheems
			zeeprik	Petromyzon marinus	inheems
Acipenseriformes	Acipenseridae	steuren	Siberische steur	Acipenser baerii	exoot
			diamantsteur	Acipenser gueldenstaedtii	exoot
			Atlantische steur	Acipenser oxyrinchus	inheems
			sterlet	Acipenser ruthenus	exoot
			spitssnuitsteur	Acipenser stellatus	exoot
			Europese steur	Acipenser sturio	inheems
			Anguiliiformes	Anguillidae	alen
Siluriformes	Siluridae	meervallen	Europese meerval	Silurus glanis	inheems
Siluriformes	Ictaluridae	Noord-Amerikaanse meervallen	zwarte dwergmeerval	Ameiurus melas	exoot
			bruine dwergmeerval	Ameiurus nebulosus	exoot
			kanaalmeerval	Ictalurus punctatus	exoot
Gadiformes	Lotidae	kwabalen	kwabaal	Lota lota	inheems
Pleuronectoformes	Pleuronectidae	platvissen	bot	Platichthys flesus	inheems
Salmoniformes	Salmonidae	zalmen	kleine marene	Coregonus albula	exoot
			Noordzeehouting	Coregonus oxyrinchus	inheems
			regenboogforel	Oncorhynchus mykiss	exoot
			zalm	Salmo salar	inheems
			Atlantische forel	Salmo trutta	inheems
			bronforel	Salvelinus fontinalis	exoot
			vlagzalm	Thymallus thymallus	inheems
Osmeriformes	Osmeridae	spieringen	spiering	Osmerus eperlanus	inheems
Gasterosteiformes	Gasterosteidae	stekelbaarzen	driedoornige stekelbaars	Gasterosteus aculeatus	inheems
			tiendoornige stekelbaars	Pungitius pungitius	inheems
Perciformes	Percidae	baarzen	pos	Gymnocephalus cernua	inheems
			baars	Perca fluviatilis	inheems
Perciformes	Gobiidae	grondels	snoekbaars	Sander lucioperca	exoot
			naakthalsgrondel	Babka gymnotrachelus	exoot
			Pontische stroomgrondel	Neogobius fluviatilis	exoot
			zwartbekgrondel	Neogobius melanostomus	exoot
			kesslers grondel	Ponticola kessleri	exoot
			marmergroundel	Proterorhinus semilunaris	exoot
			grootbekbaars	Micropterus salmoides	exoot
Perciformes	Centrarchidae	zonnebaarzen	diklipharde	Chelon labrosus	inheems
			dunlipharde	Liza ramada	inheems
Perciformes	Mugilidae	harders	Amoergrondel	Perccottus glenii	exoot
Perciformes	Odontobutidae	zoetwaterslaapgrondels	riverdonderpad	Cottus perifretum	inheems
			beekdonderpad	Cottus rhenanus	inheems
Scorpaeniformes	Cottidae	donderpaden	snoek	Esox lucius	inheems
Esociformes	Esocidae	snoeken	Amerikaanse hondsvij	Umbra pygmaea	exoot
Esociformes	Umbridae	hondsvissen	elst	Alosa alosa	inheems
			fint	Alosa fallax	inheems
Clupeiformes	Clupeidae	haringen	kleine modderkruiper	Cobitis taenia	inheems
			Aziatische modderkruiper	Misgurnus anguillicaudatus	exoot
			grote modderkruiper	Misgurnus fossilis	inheems
			bermpje	Barbatula barbatula	inheems
			brasem	Abramis brama	inheems
Cypriniformes	Nemacheilidae	bermpjes	gestippelde alver	Alburnoides bipunctatus	inheems
			alver	Alburnus alburnus	inheems
			brasemblei	Ballerus ballerus	exoot
			Donaubrasem	Ballerus sapa	exoot
			barbeel	Barbus barbus	inheems
			kolblei	Blicca bjoerkna	inheems
			goudvis	Carassius auratus	exoot
			kroeskarper	Carassius carassius	inheems
			giebel	Carassius gibelio	exoot
			sneep	Chondrostoma nasus	inheems
			graskarper	Ctenopharyngodon idella	exoot
			karper	Cyprinus carpio	exoot
			rivergrondel	Gobio gobio	inheems
			zilverkarper	Hypophthalmichthys molitrix	exoot
			grootkopkarper	Hypophthalmichthys nobilis	exoot
			vetje	Leucaspis delineatus	inheems
			roofblei	Leuciscus aspius	exoot
			winde	Leuciscus idus	inheems
			serpeling	Leuciscus leuciscus	inheems
			elrits	Phoxinus phoxinus	inheems
			dikkopelrits	Pimephales promelas	exoot
			blauwband	Pseudorasbora parva	exoot
			bittervoorn	Rhodeus amarus	inheems
			witvinrivergrondel	Romanogobio belingi	exoot
			blankvoorn	Rutilus rutilus	inheems
			rietvoorn	Scardinius erythrophthalmus	inheems
			kopvoorn	Squalius cephalus	inheems
zeelt	Tinca tinca	inheems			
blauwneus	Vimba vimba	exoot			

De witvinrivergrondel heeft een aangepaste Nederlandse naam gekregen om het onderscheid met Gobiidae te verduidelijken.

